

Euskal kultura

Frantziako kultura-politiken baitan

2013ko iraila

eke • icb

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA
INSTITUT CULTUREL BASQUE

Hitzaurrea

Institut Culturel Basque (ICB)/(EKE) Euskal Kultur Erakundeari beste eginkizun bat agindu zaio; hau da, euskal kultura izaera publikoko kultura-politiketan neurri handiagoan txertatzeko helburu duen eginkizuna.

Lurralde-administrazioen kultura-zerbitzuen eremuan proposamenak egiteko ekimena duen agente gisa eratzeko xedez, EKEk baliabide/polo izateko funtzioa garatu du, hainbat lurraldetan abian jarritako kultura-dinamikekin eta kultura-politika publikoekin lotutako gaitasuna eta jakintzak bermatuz.

Beraz, EKEk bere burua eskaintzen du kultura-aktore eta erakunde desberdinen arteko interfaze gisa, lurraldeko kultura-proiektuen zerbitzura.

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailarekin duen hitzarmenaren testuinguruan egin da txosten hau eta batetik, Frantziako kultura-alorreko politikak, eta bestetik, kultura-eskumenek lurralde-administrazioen mailetan duten banaketaren azterketa proposatzen du EKEk bertan.

Ikuspegi horrekin gaur egun dauden tresnak eta gailuak hobeto ulertuko dira, euskal kulturaren garapenean eskaintzen diren baliabideak hobeto ezagutu ahal izateko.

Aurkibidea

Sarrera	4
I. zatia	
Kultura-politikak Frantzian	7
1. Kultura eta Komunikazio Ministerioa	8
1.1. Ministerioaren eginkizunak	8
1.2. Berrantolatze-prozesuan dagoen ministerioa	9
2. Lurralde-administraziooko hiru mailen kultura-politika	10
2.1. Eskualdeen kultura-ekintza	10
2.2. Departamentuen kultura-ekintza	12
2.3. Herrien kultura-ekintza	13
3. Estatuaren, eskualdeen eta departamentuen arteko lankidetzaren egoera	15
3.1. Estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko lurralde-lankidetzaren bilakaera	15
3.2. Kultura herrien arteko lankidetzan	18
4. Kultura-politiken eskubidea: eskumenen egungo banaketa	20
II. zatia.	
Euskal Herrian euskal kulturaren zerbitzura dauden tresna espezifikoak	30
1. Institut culturel basque/Euskal Kultur Erakundea	33
2. Office Public de la Langue Basque/Euskararen Erakunde Publikoa	35
 Balantzea	 37

Administrazio-maila desberdinek, hau da, estatuak, eskualdeek, departamentuek edo herrien komunitateek, botere gisa esku hartzen dute, legearen bitartez eman zaizkien eremuen barruan: lurralde-administrazioen eta estatuen «eskumenei» buruz ari gara. Beraz, eskumen-banaketa apustu garrantzitsua da politika publikoen gauzatze bikaina lortzeko garaian.

Eskumenaren nozioa, juridikoki definituta, erakunde batek esku-hartze eremu askotan esku hartzeko duen lege-ahalmena da.

Testuinguru horretan, estatua gainerako administrazio publikoetatik bereizteko ohitura dugu.

- Hala da, estatuak dauka subiranotasuna: ez dago inolako agintaritzarik estatuaren gainetik, ezta nahitaez bete behar duen inolako araurik ere. Konstituzioaren bitartez, estatuak bere kabuz erabakitzen du zer egin dezakeen eta zer ez: esan ohi da «bere eskumen propioaren eskumena» duela.
- Aitzitik, gainerako erakunde publikoek, lurralde-administrazioak barne (herriak edo departamentuak), zeinek sufragio unibertsal bitartez hauteskundeak egiten dituzten, ezin dute beren eskumenen nondik norakoa ezarri. Izan ere, eskumen horiek goragoko agintaritza batek ezartzen ditu, kasu honetan estatuak: eskumen berezia edo esleipen-eskumena direla esan ohi da.

Estatuak ezin die zerbitzu publiko guztien prestazioari aurre egin berak bakarrik, Paristik. Nazio-lurraldean banatuta dauden erakunde publiko bakoitzari dagokion zeregina zehaztea, beraz, estatuaren antolamenduaren apustu nagusia da. Eskumen horiek partekatzeko hainbat modu daude. Hala eta guztiz ere, banaketa-eredu jakin bat egokia izan daitekeela ametszko ideia da: estatuak bete behar dituen premiak beti bilakatzen ari direnez, eredu bakoitzak denbora-tarte jakin baterako bakarrik balio dezake, eta gizarte-, ekonomia- eta politika-aldaketetara egokitu behar du.

Eskumenen banaketa-eskemaren gaia oso garrantzitsua da deszentralizatuta (botere zentralak administrazio-esleipenak eskuordetzen dizkie toki-administrazioei, hautatutako organoen mesedetan) eta era berean deskontzentratuta (botere zentralaren administrazio-esleipen jakin batzuen transferentzia tokiko mailari, estatu zentralako agente baten mesedetan) dagoen estatu-antolaketa baten esparruan; hori horrela izanik, eskumen bakoitza dagokion mailan egikaritzeko moduan egin behar da hori, biztanleriaren premiei aurre egiteko.

Era berean, herriko etxeen arteko harremanen garapena ere kontuan izan behar da, izan ere, herriko etxeak XIX. mendeaz geroztik elkartu izan ohi baitira, komuna-lurralde bakarra txikiegi geratzen den proiektu guztiak gauzatzeko xedez. Horixe izan zen **herrien arteko lankidetz**a hasteko arrazoa, eta lankidetz hori areagotu egin da erabaki-hartzearen maila berri bat eratu arte. Herrien arteko lankidetzak hainbat forma juridiko har ditzake, baina bi mugimendu handi azpimarra daitezke:

- Sindikatuen forma malgua (SIVU-SIVOM), zaharrena dena. Eredu asoziatibo batean ezarrita dauden establezimendu publikoak dira; herriek esleitzen dizkiete eskumenak, eta herrien finantza-kontribuzioen mende daude.
- EPCI (Établissement public de coopération intercommunale edo Herriko etxeen arteko Lankidetzako Establezimendu Publikoak) deitutakoen forma zurruna, fiskalitate propioa dutenak (Hiri-komunitateak, herriak, Aglomerazio-komunitateak, eta abar), lehen aldiz XX. mendearen erdialdean agertu zirenak. Establezimendu horien erregimena legeak ezartzen du, eta bateratutako eskumenen gutxieneko kopuru bat ezartzen zaie. Berezkoak zaizkien baliabide fiskalei onura atertzen diete zuzenean.

Era berean, politika publikoen egikaritzapenak eskumen-banaketa ere sortzen du, tokiko mailan, estatuaren administrazio deskontzentratuaren (prefetura, Kultura Gaien Eskualde Zuzendaritza, eta abar) eta lurralde-administrazio desberdinen artean.

Tradizionalki, bi banaketa-modu erabili izan dira:

- erakunde bakoitzari esleitutako eskumen-zerrenda bat: banaketa-modu sinpleena da, eta hala ere hainbat gatazka sortu dituen (adibidez, hainbat eskumenen definizio zailaren ondorioz, edo eskumen-eremu berrien agerpena aurreikusi ez izanak dakartzan arriskuen ondorioz).
- Eskumenen Klausula Orokor baten sorkuntza. **Eskumenen Klausula Orokorrak**, izan ere, toki-interesei erantzuteko edozein gaitan esku hartzeko aukera ematen die lurralde-administrazioei, legez beste agintaritza publiko bati esleitutako eskumenak ez usurpatzeko baldintzarekin.

1982ko legeetan ezarritakoaren indarrez, lurralde-administrazio bakoitzak bere eskumen eskusiboak ditu («eskumen-blokea»), eta beraz, eskubidez dagozkio, baita eskumenen klausula orokor bat ere bai. Ekintza-eremu desberdinetan banatzeko eskema honek nahitaez sortzen dituen gainjartzeaz gain, erakunde horiek eskumenen hasierako banaketa alda dezakete «kontratuen» eta «konbentzioen» bitartez.

Beraz, **nolabaiteko zehaztasunik eza sortzen da erakunde publiko bakoitzaren berezko zereginean**, eta ez da oso arraroa administrazio berak hainbat eskumen izatea legearen indarrez eta beste hainbat eskumen izatea beste administrazio batekin edo estatuarekin sinatutako kontratuen indarrez. Azkenik, horretatik ondoriozta daiteke hainbat administrazio-mailak zuzendutako gailuen eta politika publikoen gainjartzea; horrela, proiektu bera hainbat kasutan administrazio batek baino gehiagok finantzatzen dute, «gurutzatutako finantzaketak» deitutakoen bitartez.

Egoera hori konplexuago bihurtzen da herriko etxeen arteko dentsifikazioaren ondorioz, izan ere, herriko etxeen xehatzea arintzeko eta kostuak partekatzeko, sindikatuak eta, batez ere, herriko etxeen komunitateak eta aglomerazio-komunitateak ugaltzen joan dira, eta gero eta eskumen gehiago eskuratu dituzte, herritarrak arazo horretaz jabetu ez diren arren. Gainera, herriko etxeen arteko harremanen testuinguruan, eskumen bakoitzaren intentsitatea eztabaidatzen duen biltzarrak emandako toki-intereseko definizioaren araberakoa da. Horrela, titular berak estalitako eremuak EPCI batetik bestera joan daitezke.

Azkenik, 2015. urteko urtarilaren 1ean indarrean jarriko den lurralde-administrazioen erreforma-legearen helburua, alde batetik, orain arte ikusitako disfuntzioei erremedioa jartzea eta, bestetik, administrazio publikoei dagozkien zereginak birbanatzea baldin bada, oraingo honetan ez du eskumenen klausula orokorraren gaia barne hartuko, zeinak toki-administrazioei (herriko etxeak, departamentuak edo eskualdeak) aukera ematen dien toki-intereseko eremu orotan jarduteko premiazkotzat jotzen badute, beren eskumenen edozein **espezialitate- eta eskusibitate-printzipio** kanpo utziz.

Ondorioz, azterlan honen helburua kultura-politiken inguruan abian jarritako lurralde-dinamiken egoera ebaluatzea da, euskal kulturaren garapenean eskaintzen diren gailuak eta erremintak hobeto ulertzeko.

Era berean, lehenik eta behin, Frantziako kultura-politikak eta -praktikak aurkeztuko ditugu (I. zatia), Kultura Ministerioak aurrekontu-murrizketako egungo egoeran betetzen duen zeregina modu laburrean aztertuz (I). Horren ondoren, administrazio publikoen hiru mailen artean, hau da, herriko etxeen, departamentuen eta eskualdeen artean egiten duten kultura-ekintzaren erantzukizun ekonomiko eta politikoen bereganatzea aztertuko dugu (II). Frantziako sistemaren berezitasunetako bat kultura-deskontzentrazioari ematen dion lekua den heinean, kultura-gaien eskualdeko zuzendaritzen ekintza gauzatzen den eskualde-testuinguruaren barnean estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko lankidetzaren edukia eta eraginak aztertuko ditugu. Hala eta guztiz ere, herriko etxeen artean ere lankidetzaz hori gauzatzen da, bereziki herriko etxeen arteko harremanak biltzen dituzten lege berrien bitartez, eta horregatik, kultura-eremuko lankidetzaren arau berrien behin-behineko balantze bat ere egingo dugu (III). Garapen horien ondoren, eta administrazio bakoitzari dagozkion erantzukizunen ikuspegi zehatzagoa ezartzeko xedez, eskumenen eremukako banaketaren taula labur bat aurkeztuko dugu, alderdirik azpimarragarrienak bereizi ahal izateko (IV). Beraz, gutxi erregulatuta dagoen sektore batean biltzen diren xedapenen nondik norakoa neurtu ahal izango du bakoitzak, sektore horretan esku-hartzea gehienetan nahita egindako estrategiaren ondorioz sortzen baita eta ez hainbeste lege-betebeharraren ondorioz, agente publikoen, enpleguen eta jarduera ekonomikoen gero eta kopuru handiagoa barne hartzen duen arren.

Hamargarren zatian, Euskal Herriaren egoera espezifikoaz aztertuko dugu, eta Euskal Kultur Erakundea (I) eta Euskararen Erakunde Publikoa (II) erakundeek euskal kulturaren garapenean eskaintzen dituzten erreminta espezifikoak ere aurkeztuko ditugu.

Kultura-politikak Frantzian

Bi hamarkadaren ondoren, bilakaera sakonek Frantziako kultura-paisaia eraldatu dute. Kultura-esparruan eta, lehenik eta behin, kulturaren ardura duen ministerioan eragina izan duten aldaketa nabarmenak ikusita, gaur egun erakundeek ikuspegia ez da duela urte batzuk izan zen bezain funtsezkoa, inolako zalantzarik gabe.

Estatua, denbora luzean nagusi ziren eredu eta dinamika baten eramailea zena, badirudi nolabait ere atzera egiten ari dela, Kultura Ministerioa erreforma estruktural garrantzitsuak egiten ari dela kontuan izanik. Lurralde-administrazioak, hemendik aurrera, lehen mailako aktore direla esan daiteke, eta horrek finantza publikoen egitura nabarmen aldatzen du.

Horrela, lehenik eta behin, Kultura eta Komunikazio Ministerioaren eginkizuna aztertuko dugu (I), ondoren beste maila batzuetako lurralde-administrazioek garatzen dituzten kultura-politika aztertuko dugu (II), estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko lankidetzaren egoera ere aztertuko dugu (III), eta azkenik, gaur egun maila desberdinen artean dagoen eskumen-banaketaren egoeraren isla proposatuko dugu (IV).

1. Kultura eta Komunikazio Ministerioa

1959an, ekonomia- eta gizarte-modernizaziorako IV. Planaren esparruan, kultura helburu zuen lehen politika publiko iraunkorra sortu zen, Kultura Ministro izendatu zuten Malraux jaunaren ardurapean. Bere agintealdiaren hasieratik hiru helburu ezarri zizkion bere ministerioari: sorkuntza, demokratizazioa («gizateriaren obra nagusiak ahalik eta herritar frantziar gehienentzat irisgarriak izan daitezen lortzea») eta deskontzentrazioa. Malraux hamar urtez izan zen kultura-ministro, eta horregatik, denbora nahikoa izan zuen epe luzerako ikuspegia ezartzeko, berrikuntza jakin batzuk abian jartzeko, erakundeak modernizatzeko, eta bere ondoren izan ziren ministroen gidaritzapean kultura-garapena gero eta zabalagoa eta emankorragoa zen oinarri baten gainean gauzatzeko. Jack Lang-en agintealdia, Malrauxena bezain luzea, jauzi kualitatiboa eta nabarmena izan zen finantzaketari eta deszentralizazioari dagokionez, eta hainbat haustura gertatu zirelako, bai ministerioaren esparruari dagokionez (arte «txikiak» barne hartzea) bai kultura-politiken eta ekonomia-politiken arteko txosten berriei dagokionez (industria eta komunikazioa).

V. Errepublikaren une handien lekuko leial eta enblematikoa izaki, Frantziako Kultura Ministerioak, orduetik aurrera, toki legitimo eta iraunkorra izan zuen Frantziako administrazio-engranajean.

Kultura Ministerioak denbora luzez babes berezia izan zuen arren bere homologoei ezustekoak jasaten zituzten bitartean, gaur egun, krisiaren testuinguruak eta hainbat eskasiaren berrespenak erreformak egiteko ezinbesteko premiari sinesgarritasuna eta legitimitatea ematen lagundu dute. Estatuko finantza-kudeaketako esparruaren erreforma sakonaren barruan, estatuaren finantza-legeei buruzko 2011ko abuztuaren 1eko lege organikoaren helburu hirukoitza ezarri zaio ministerioari: arrazionalizazioa, modernizazioa eta argitzea.

Estatuaren modernizazioko olatu handiak Kultura Ministerioa estali du, eta erabat eraldatuta atera da olatu horretatik.

1.1. Ministerioaren eginkizunak

Kultura eta Komunikazio Ministerioaren zeregina zera da, **gizateriaren obra nagusiak, Frantziakoak barne, ahalik eta herritar gehienentzat irisgarriak izan daitezen lortzea**. Helburu horri dagokionez, kultura-ondarea zaintzeko, babesteko eta balioa emateko politika zuzentzen du osagai guztietan, artelanen sorkuntza bultzatzen du, eta arte-praktika eta arte-irakaskuntzen espiritua eta garapena sustatzen du. Horrez gain, interesatuta dauden beste ministerio batzuekin batera, haurtzararen eta gaztaro helduaren arte-hezkuntzaren eta kultura-hezkuntzaren garapena bultzatzen du hezkuntza-etapa guztietan.

Era berean, tokiko kultura-ekimenak bultzatzen ditu, estatuaren eta lurralde-administrazioen kultura-politiken arteko loturak garatzen ditu, eta gai horri lotuta, deszentralizazioaren eremuko gobernu-politiken definizioan eta abian jartzean parte hartzen du. Kultura-industrien garapena ere zaintzen du, eta teknologia berrien garapenean laguntzen du kultura-sorkuntza eta kultura-ondarea hedatzeko. Horrez gain, interesatuta dauden beste ministerio batzuekin batera, Frantziako eta lurralde frankofonoetako kulturaren eta arte-sorkuntzaren mundu mailako proiektzioa bermatzea helburu duten estatuak sortutako ekintza guztiak abian jartzen ditu. Era berean, Frantziaren kanpoaldeko kultura-ekintza bultzatzen du, baita atzerrian dauden kultura-ezarpen frantziarrekin lotutako ekintzak ere.

1.2. Berrantolatze-prozesuan dagoen ministerioa

Erreforma ugari izan dira, 2004ko udaberrian berretsi zirenak, Kultura eta Komunikazio Ministerioan eragina dutenak estatuaren erreformaren esparruan, eta administrazio zentralaren barruan zeharkako eskumenen kontsolidazioa ekarri dute. Horrela, administrazio zentralaren zeregina gutxitu egiten da zerbitzu deskontzentratuen mesedetan. Era berean, Kultura Ministerioak 2006an finantza-legeei buruzko lege organiko berriaren aplikazioa ezarri zuen finantza-iraultzan ere parte hartu zuen. Kultura Ministerioak bi berezko eginkizun ditu, horretarako eskubide osoa baitu: «kultura» eta «produktzio zinematografikoa eta ikus-entzunezkoa». Horietako lehenengoa, kultura, Ministerioaren oinarritzko eginkizunak islatzen dituzten hiru programez osatuta dago: «ondareak», «sorkuntza» eta «jakintzen transmisioa eta kulturaren demokratizazioa». Bigarrena, bestalde, funts fiduziario berezi batez osatuta dago, «industria zinematografikoaren eta ikus-entzunezkoen industriaren finantza-laguntza» deitutakoa, alegia.

Era berean, administrazio deskontzentratuaren gidaritzaren berrantolaketa urteroko eta hiru urteroko orientazioko direktibak abian jarritz gauzatzen da, baita administrazioaren ikuskaritza nagusiak kultura-gaien ebaluazio bat eginez ere. Deskontzentrazioa sendotzeak, 90eko hamarkadan oso argia izan zenak, eskualde maila kultura-politika publikoen kudeaketa, koordinazio eta animaziorako maila normal bihurtu zuen. **Maila zentralak interes nazionaleko edo nazioarteko intereseko gaiak besterik ez ditu lantzen, eta bere eginkizuna sorkuntza, animazio, orientazio, ebaluazio eta kontrolera mugatzen du. Gainera, kultura-gaien eskualdeko zuzendaritzak, kredituez eta plantillez osatuak, kultura-zerbitzu guztien eta hautetsitako tokiko politikarien solaskide bihurtzen dira, eta ministerioaren zerbitzu zentralen finantza-errebua izateko duten eginkizuna indartu egiten da.** Era berean, ministerioaren eskumenen **kudeaketaz arduratzen diren zuzenbide arrunteko zerbitzu ere bihurtu behar izan ziren.** Hala eta guztiz ere, hori ez da oso eraginkorra, maila zentralak beti erresistentzia jartzen duelako, eta beraz, lurraldez lurralde antolatze prozesuaren kontsolidazioa lortu nahi den helburu bat besterik ez da.

2. Lurralde-administraziooko hiru mailen kultura-politika

«Kulturaren aurrekontuak» leku zentrala du Frantziako kultura-bizitzaren analisten artean. Estatu arduratu ohi da hartaz. Hala eta guztiz ere, hainbeste komentatzen edo aztertzen ez bada ere, **lurralde-administrazioek** (herriko etxeak, herriko etxeen arteko lankidetzako establezimendu publikoak, departamentuak edo eskualdeak) egiten duten kultura-jardueren finantzaketa da nagusi, eta alde handiarekin gainera.

1982ko eta 1983ko deszentralizazio-legeak ezarri zirenetik, **kultura-eskumenak** ez dira blokeka banatu, aitzitik, **administrazio guztienak aldi berean izango liratekeen eskumen orokorgisa hartu baitira**, estatuak berarentzat gordetzen zituen eremuak (historiak definitzen dituen eremuak, eta ez hainbeste legeek definitzen dituztenak) eta departamentuetako mailegu-liburutegiak eta transferitutako departamentuetako eta eskualdeetako artxiboak salbu. Hainbat urtez toki-administrazioek estatuari oinarritzko ekimenez arduratzea uzten zioten arren, pixkanaka kultura-eremuko inbertsiogile-zeregina berreskuratzen joan dira, eta gaur egun eremu horretan Kultura eta Komunikazio Ministerioaren «kulturarako» aurrekontuaren bikoitza baino gehiago diren kredituak inbertitzen dituzte, eta Kultura gaien Eskualde Zuzendaritzek kudeatutako kredituak baino sei aldiz gehiago. Horri lotuta, toki-erantzukizunei buruzko 2004ko abuztuaren 13ko legeak, eskumenen transferentzia masiboa sortzen ez duen arren, fenomeno hori zabaldu besterik ez du egiten.

Ezaugarri komun horrek ez du ekarri behar kultura-politika berdintsuen irudikapena; ez dugu ahaztu behar deszentralizazioaren eraginetako bat, hain zuzen ere, **administrazioen jarduteko moduetan aniztasun handiagoa** sartzea dela.

Beraz, errealitatea da **finantzaketetan nahasteak** sortzen direla, eta alferrikakoa izango litzateke globalizatzen saiatzea. Kulturako lurralde-kofinantzaketen errealitatearen interpretazioa egitea ahalbidetzen duten eta komunei, departamentuei eta eskualdeei dagokien zatia agerian uzten duten eskualde-adierazleak falta direla azpimarratu behar da. Edozein kasutan, toki-finantzaketa nagusitu egiten da.

2.1. Eskualdeen kultura-ekintza

Eskualdeak lurralde-administrazio bihurtu ziren 1982an, eta, administrazio publikoen beste maila batzuek bezala, Konstituzioan sartu ziren 2003. urtean. Eskualdeek, hasiera batean, ez zituzten kultura-arloko lege-eskumenak jaso. Azken hogeitaz urteetan eskualdeko kultura-ekintza handitu da, hasiera batean estatuaren babesean eraiki zena. Horrela, estatu-ekintza **deskontzentrazioaren** bitartez lurraldeetan banatzeak **Kultura Gaien Eskualde Zuzendaritzen zeregina indartzen du** eskualdeetan, eta gainera mahai gainean jartzen du **eskualdeen eta eskualde-kontseiluen arteko harremanen arazoa**.

Kultura ez da eskualdeen lehentasunezko eskumen bat, horien aurrekontua lehenik eta behin institutuen eta lanbide-heziketako zentroen kudeaketara bideratzen baita. Horrela, Frantziako lurralde-administrazio berriena era berean kulturaren aurrekontu txikiena

inbertitzen duena da, % 2,4 batez beste, hain zuzen ere. Bestalde, eskualdeko kultura-ekintzak ez du interes berdina azaltzen lurralde-kontseilu guztien kasuan. Hala eta guztiz ere, eskualde-inbertsioa nabarmen ari da handitzen.

Edonola ere, **eskualdeen ahalegina, hasiera batean, arte-sormena eta artearen zabalkundea bultzatzea bideratzen da**, polo nagusia arte eszenikoak izanik, ondoren, arkitektura- eta museo-**ondareen kontserbazio** eta zabalkundera, eta **azkenik, animaziora**, normalki beste biak baino atzerago egoten dena.

Arte-sorkuntzaren eta, bereziki, artearen (arte eszenikoak, arte plastikoak eta abar) zabalkundearen lehentasunezko babesa, **oro har, erakundeei** edo garrantzi handiko **jaialdiei** edota **dagoeneko profesionalizatuta dauden egiturei dagokie**, zeinek askotan Kultura gaien Eskualde Zuzendaritzen laguntza jasotzen duten. Arautuen dagoen sektoreari, hau da, ondareari dagokionez, lege-testu berriak inbentario orokorraren zuzendaritza eskualdeei transferitzen die, dagokion funts juridikoa eman ondoren.

Hainbat sektorek, finantzaketa-planean **marjinalagoak direnak, baina berritzaileak** eta hainbat ekarpen egin ditzaketenak, **lidergo-zeregina** betetzea ahalbidetzen diete eskualdeei. Eremu tradizionaletatik haratago, ekintza, errealitatean, sektore berrietara hedatzen da; adibidez kultura zientifikoa, tekniko eta etnologikoa, landa-inguruneari emandako arreta edota produkzio zinematografikoa eta ikus-entzunezkoa, zeinarentzat hainbat eskualdek asmo handiko politikak finkatzen dituzten. Kultura-nortasun handia duten beste eskualde batzuek, adibidez Britainiak edo Korsikak, tradizionalki jarrera konprometitua izan dute kulturari eta eskualde-hizkuntzei babesa emateko garaian; gaur egun, aipatu politikekin jarraitzen dute eskualde gehienetan. Itxuraz, eskualdeek elkarlanean dihardute ondarearen kudeaketan, bereziki departamentuek; edonola ere, ondarearen kudeaketak bilakaera bat izan beharko luke etorkizunean.

Eskualdeek, beste edozein administraziok baino neurri handiagoan, **subsidiariorotasuna praktikatzan dute**, beren ekintzaren zatirik handienaren abian jartzea komunetan eta elkarte eta organismo paraestataletan **eskuordetuz**.

Historiak behartuta, beste administrazio publiko batzuek bezala kultura-politika autonomiaduna garatzen uzten ez dielako, **eskualdeek kultura-dimentsioa beren beste jardun-eremuetan txertatzeko joera dute. Bigarren hezkuntzako ikasleen prestakuntzak** (kultura-txekea), **etengabeko prestakuntzak** (adibidez, ondarearen kontserbazio eta mantentzean beharrezkoa den egiten jakite artesen baten ikaskuntza) eta lurralde-plangintzak (kontratuak herriekin, heri elkargoekin eta abarrekin), legez garrantzi handiko eskumen batzuk eman zaizkien politiken kultura-dimentsioa garatzera eraman dituzte eskualdeak, eta dimentsio politiko horretan duten lidergoa eztaba daezina da.

Paisaia instituzionalean sartzen azkenak izan direnez, azken hogeitakoa bezain zabalkunde sakona izango ez duen eta estatuak eta hiriek modu zabalean betetzen duten kultura-lurraldearen barnean ibilbidea egin behar dute. Gaur egun detekta daitezkeen orientabideei eusteaz gain, **eskualdeen kultura-ekintzaren etorkizuna**, beste edozein mailatan baino neurri handiagoan, **deszentralizazio- eta deskontzentrazio-prozesuen bilakaeraren arabera da.**

2.2. Departamentuen kultura-ekintza

Departamentuak, 1982-1983ko legean **kultura-eskumenen transferentzia esplizituena** (mailegu-liburutegi zentralen eta departamentu-artxiboen transferentzia) jaso zuten administrazioak dira, eta beraz, kontseilu orokorrek kulturari emandako babesak handitu egin zen lege horren bitartez.

Orduraz geroztik, departamentuen gastu orokorrak handitzen ari diren bitartean, kulturako gastuak murriztuz joan dira, eta murrizketa hori batez ere inbertsioetan egin da, funtzionamendu-gastuek handitzen jarraitzen baitute. Izan ere, inbertsio handien etapa baten ondoren, aurreko garaian eraikitako edo zaharberritutako hainbat ekipamenduren funtzionamenduan inbertsioak egiteko aldia iritsi da.

Kontseilu orokorren **konpromisoa** hainbat faktoreren arabera **aldakorra da**, eta faktore horien artean garrantzitsuenak aberastasun fiskala eta tokiko borondate politikoa dira. Departamentuen egituratze sakona edo ez hain sakona alderdi erabakigarria da gai horri dagokionez. Horrela, departamentuak hirigune garrantzitsu bat baldin badu, kulturako aurrekontuaren zati handi bat bertako ekipamenduen babesak xurgatuko du. Departamentuak landa-izaera handiagoa badu, kontseilu orokorrak ekimen-ahalmen garrantzitsuagoa izango du.

Dena dela, kontseilu orokorrek hainbat **kezka komun** dituzte. Babes handia ematen diete **ondareei** (departamentuek kulturaren egiten duten gastuaren erdia gutxi gorabehera), eta duela gutxi **arte eszenikoei** emandako laguntzak handitu dituzte. Ondareari ematen zioten laguntza (ondare higiezin, idatzia eta museistikoa) gastu nahiko murriztezina zela zirudien, batez ere mailegu-liburutegiekiko eta artxiboekiko zituzten nahitaezko eskumenen egikaritzarengatik.

Lehen izan zirena baino neurri handiagoan, kontseilu orokorrak beren ekintzaren arduradun bihurtzen dira, eta horrek neurri batean funtzionamendu-gastuen progresioa eraldatzen du. Kultura-operadore asoziatibo edo indibidualekin dauden **harremanen kontraktualizazioa**, departamentuen esku-hartzearen modernizazioaren eta, aldi berean, **ikusgarriagoa egin nahi den ekintza** bat arrazionalizatzeko eta egituratzeko borondatearen seinale da, eta horren isla da honako hauen ezarpena: gizarteko museo-sareak, musika-ikuskuntzako eta koreografiako departamentu-planak, irakurketa publikoko garapen-planak eta baliabide-poloak.

Kultura-ekintza departamentuen lehentasunen artean ez dagoen arren, garapen garrantzitsua izan du, gaur egun esku-hartze nukleo bat osatzen duten eskumenen transferentzien laguntzarekin (artxiboak eta departamentuetako mailegu-liburutegiak). Erantzukizun berri horiek departamentuen kultura-zeregina sendotzen lagundu dute, gastuak eta beren zerbitzuak handitu dituztelako, gaur egun nabarmen profesionalizatuta daudenak, irakurketa publikoko eta artxiboetako eskumenen transferentzia progresiboaren

esperientziak egiaztatzen duen bezala, lurralde osoan kultura-eskaintzaren hobekuntza ekarri baitu oro har.

Beren ekintzaren arduradun bihurtu ondoren (inoiz izan direna baino gehiago), hurbiltasuneko administrazio horiek **modu irekian ikusten dute kultura, ez modu sektorialean**, landa-lurraldeekiko duten erantzukizuna kontuan izanik.

2.3. Herrien kultura-ekintza

Herriak **kultura-arloko esku-hartzeen maila nagusia** izan dira historikoki, eta gaur egun ere izaten jarraitzen dute.

Herrien esperientziak ezer irakatsi baldin badigu, beren kultura-politikak sortzeko joera dutela kontuan izanik, zera da, ez dutela lortu Kultura Ministerioaren jardueraren funtsezko arte-politikekin batera (edo horiekin tentsioan) beren esku-hartzea modu osagarrian legitimatzeko modu bat modu iraunkorrean definitzea, betiere gizarte-taldeek nahiak eta aldarrikapenak kontuan izanik. Izan ere, eskaintza «konbentzional» batetik abiatuz publikoa denaren gizarte-oinarria ezartzea eta, aldi berean, kulturaren nozioaren edukiak zabaltzea dute helburu, kasu honetan hainbat pertsonalitatek eta tokiko aktoreen sare konplexu batek egindako eskariak alde batera utzi gabe. Lehen kasuak tradizionalki kulturaren «demokratizaziozat» ulertzen duguna barne hartzen du (ñabardura berezia «artearen balio zibilizatzailan» eta publikoak oro har goi-kulturako modu batez ere europarretarako sarbideari lehentasuna ematea); bigarrenak, bestalde, «kultura-demokrazia» deritzoguna barne hartzen du (kritikoa, batetik, kulturaren demokratizazioarekin, kulturarekiko hurbilketa elitista bat bezala hartzen dena, eta bestetik, garaienetik baxuenerako homogeneizazioarekin, hurbilketa horrek kultura-adierazpen eta kultura-praktika ugari bazter uzten baititu). Erabat jakina da bi aukera horiek talka egiten dutela Frantziako kultura-politikaren barruan, lehenengoak, bere garrantzi instituzionala kontuan izanik, bigarrena zapaldu egiten duen arren. Esan daiteke aipatu bi aukeren artean oreka-puntu bat aurkitu duten komunek bakarrik lortu dutela «kultura-garapentzat» jotzen duguna.

Horrela, gaur egun, herriko etxeak **kultura-politiken funtsezko eragileak** direla onartzen da, hala finantzen nola ekimenen arloan. Aspaldidanik, kultura-politiketan ekipamendu-sorta zabal baten sorkuntza izan da nagusi, kulturaren eremuari egun duen materialtasuna eman diona, eta duela hogeitaz geroztik beren ekintza-erregistroa gauzatzea lortu dute. Kulturaren zeregina toki-garapenean eta, modu orokorragoan, ekonomia/kultura harremanen kudeaketa, gaur egun erabat integratuta daude komunitetan, baita hiriaren politikak bere gain hartutako gizarte-garapenaren kudeaketa ere.

80ko hamarkadara arte, **herrien kultura-ekintzaren** ezaugarriak erraz ikus zitezkeen, **ekipamendu-politikara mugatzen zirelako**. Hiri gehienek uste dute kultura-politika biztanleriara bideratutako zerbitzuen antolaketa dela, kontuan izanik biztanleriak kultura-premia askotarikoak baina ekipamenduen eredu estandarrera nahiko ondo adskribituak dituztela. Horren ondorioz, «eklektizismoaren» alde jardutea erabakitzen da, estatuarekiko eta gainerako lurralde-administrazioekiko lankidetzak sustatuta.

Alde batetik, ekonomiaren eta kulturaren eta bestetik, kulturaren eta lurraldearen arteko harremanek denbora luzez sortu dute kezka. Dena dela, egoera eraldatu egin da globalizazioaren eta globalizazioak ezartzen dituen betebeharrak neoliberalen testuinguruan. Politikari hautetsi irekienek edo azkarrenak ulertu dute interesgarria zela tokiko kultura-bitartekoei maniobra-marjina handia ematea. Kultura-bitartekoei dagokienez, horien jarrera gaur egun ez da iraganekoa bezain mesfidatia.

Horrexegatik, gaur egun, **toki-garapenaren bitartez egiten den kulturaren balorizazioak politika horien eragile guztiak barne hartzen ditu**: politikari hautetsiak, noski, baina era berean artistak, eta inbertitzaile ekonomikoak, erreferentzia anitzeko eta zenbaitetan kontraesaneko eragile-sarea eratzen dutenak. Era berean, lankidetzatik sor daitezkeen arauak edo konbentzioek ekintzen eta lortu nahi diren helburuen eraginkortasunaren kohesioan portaerak katalizatu nahi dituzte. Kultura-jarduerak toki-garapenaren alde erabiltzeak, era berean, kultura-berrikuntza mota horren erabilgarritasunei buruzko gizarte-elkarrizketa dakar, barnean hartzen dituen alderdi guztiak elkartuz.

3. Estatuaren, eskualdeen eta departamentuen arteko lankidetzaren egoera

Gaur egun, kultura-ekintzaren multzoaren ikuspegi bat izateko garrantzitsua da estatuak eta lurralde-administrazioek garatzen dituzten politika zehatzak kontuan izatea, baina garrantzitsuagoa da politika horien elkarrekintza kontuan izatea. Horregatik, deszentralizazio-prozesuak kultura-ekintzari egiten dion ekarpena aztertu behar da. Egia esan, **deszentralizazio-legeek administrazio publiko guztiei kultura-bizitzaren eremu guztietan esku hartzeko aukera eman die, beti ere estatuarekin ituntzen badute.**

Deszentralizazioaren erakunde-dimentsioa ez da kontuan izan behar den gauza bakarra. Politika publikoen prozeduretan eta tresnetan sartu behar diren hainbat aldaketa ere azpimarratu behar dira, **lankidetzan, zeharkakotasunean eta lurralde-banaketan oinarritzen den ekintza publiko berri bati** buruz hitz egiteko. Horrela, estatuaren arau-zentralitatea eztabaidan jartzen da tokiko mailak gero eta autonomia intelektual handiagoa duelako, eta ildo hierarkiko horietan kultura-ekintza publikoaren lurralde-banaketarako estrategia ordeztzen da, eragile desberdinak proiektu komun baten inguruan inplikatzeko dituen estrategia, alegia.

Kultura lankidetzaren bitartez zuzentzeko ideia gutxienez ere bi dimentsio barne hartzen dituen errealitatea da: estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko kontraktualizazio-harremanen eta negoziazio-harremanen dimentsioa (deskontzentrazioa), eta neurri batean instituzionalizatuta egon daitezkeen herriko etxeen arteko lankidetzaren moduen dimentsioa. Horietako bakoitzaren balantzeak goranzko bilakaera du, baina horrez gain hainbat betebeharrak espezifiko barne hartzen ditu, eta horrek helburuetan nolabaiteko porrota izatea dakar.

3.1. Estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko lurralde-lankidetzaren bilakaera

Estatuaren, eskualdeen eta departamentuen arteko lankidetzaren arau-esparrua

Administrazio publikoek kulturari laguntzeko egiten duten lankidetzaren bilakaera markatzen duten gertakari garrantzitsuenak **kultura-politiken arau-esparruaren aldaketen** arabera dira, hau da: deszentralizazioaren ezarpena 1982ko eta 1983ko legeen bitartez eta haren suspertzea 2004. urtean; kontraktualizazio-politiken eta kofinantzaketaren garapena; eta administrazio zentralaren deskontzentrazio-mugimendua 1992ko legetik aurrera.

Kulturako esku-hartze publikoak Frantzian duen historia luzeak estatuari zeregin nagusia eman dio hala ondarearen kontserbazioari nola arteen babesari dagokionez. 1982ko eta 1983ko deszentralizazio-legeek lurralde-administrazioen ekintza publikoaren hainbat eremutan (bereziki kulturaren eremuan) egiten zuten esku-hartzea (garai hartan gero eta handiagoa zena) bultzatu eta legitimatu egin zuten, eta era berean administrazio publikoen artean erantzukizunak antolatzeke esparru orokorra berriro formulatzeko asmoa izan zuten.

Lege horietan aipatutako printzipioa izanik, **administrazio bakoitzaren lankidetzak partekatutako kulturaren garapenean**, administrazio publikoei kultura-bizitzaren eremu guztietan esku hartzeko aukera ematen die, beti ere estatuarekin ituntzen badute. Printzipio horrek agerian uzten du Frantzian **administrazio publikoei ezarritako kultura-eskumenik ez dagoela**, baita estatuak kultura-ekintzaren zuzendaritzari dagokionez egitatez, eta zuzenbidez, monopolioa duela.

Ikuspegi horretatik, eskumen-blokeen transferentzia ez da deszentralizazioaren doktrina finko bat. Hala eta guztiz ere, 1982ko eta 1983ko legeek **maileguko liburutegi** zentralen **erantzukizuna transferitu zuten (departamentuetako liburutegi bihurtuz)**, **baita departamentuetako artxiboen erantzukizuna ere**, eta kontseilu orokorrak izan ziren transferentzia horren onura atera zuten maila bakarrak. Arautuena dagoen sektoreari, hau da, ondareari dagokionez, lege berriak inbentario orokorraren zuzendaritza eskualdeei transferitu zien, legegintza-oinarria eman ondoren. Legegintza-oinarri hori hala eskatzen duten administrazioei emateko aukera ere badago, baldin eta estatuak inbentarioaren metodologia eta arauak lantzeko eta kontrolatzeko ardurari eusten badio.

Deszentralizazioaren II. aktatzat hartzen delarik, tokiko askatasun eta erantzukizunei buruzko legeak (2004ko abuztuaren 13) **bi sektoretan du eragina, ondarean eta arte-irakaskuntzetan**. Arautuena dagoen sektoreari, hau da, ondareari dagokionez, lege berriak inbentario orokorraren zuzendaritza eskualdeei transferitzen die, legegintza-oinarria eman ondoren. Legegintza-oinarri hori hala eskatzen duten administrazioei emateko aukera ere badago, baldin eta estatuak inbentarioaren metodologia eta arauak lantzeko eta kontrolatzeko ardurari eusten badio.

Horretaz gain, legeak aurreikusten du, **modu esperimentalean, estatuak** berari ez dagokion **ondare** sailkatu edo inskribatuaren **mantentzeak eta zaharberritzeak ukitzen dituen kredituen kudeaketa eskualdeetan** (edo bestela, nahi duten departamentuetan) **eskuordetzea**. Eskualdeak, era berean, bere kredituen kudeaketa bere lurraldeko departamentuetan eskuordetu dezake. Azkenik, departamentuari ematen zaio babestu gabeko landa-ondarearen kontserbazioaren ardura, eta estatuak orduraino ematen zizkion kredituak (txikiak ziren arren) transferituko dizkio.

Arte-irakaskuntzen sektorean, legeak administrazio bakoitzari irakaskuntza-mailen arabera dagokion erantzukizuna argitzen du, eskumenen eta baliabideen transferentzia proposatu ordez; zehatzagoak izateko, hasierako irakaskuntza eta arte-hezkuntza komunei eta departamentuei dagozkie, irakaskuntza profesionala eskualdeei, eta goi-irakaskuntza estatuari.

Horrela, legeak onartzen du estatuko zerbitzuek zailtasunak dituztela zabalegiak diren eginkizunen garapen zuzena bermatzeko garaian, eta lehendik dagoen eta administrazioei dagokienez, eta **erabaki-hartzea eta lurralde-mailen ekintzaren noranzkoa batzea** administrazioen egungo erantzukizuna eta ekintzarako eraginkortasun handiagoaren bermea onartzea zekarren horrek guztiak. Orain berrorientatu egin den estatuaren funtzio arautzaile eta erregulatzailerak azpimarragarriagoak izatera mugatzen dira, eta ondarearen sektorean, aldiz, eskualdeek, nahi baldin badute, transferitutako eremuetan lider-zeregina beren gain hartzeko aukera dute.

Estatuaren, eskualdeen eta departamentuen arteko kontraktualizazioa

1982ko eta 1983ko legen ondorioz, estatuak hainbat erakunde (FRAC, FRAM, eskualde-orkestraz, eta abar) elkarrekin kudeatzea proposatu zien eskualdeei. **Administrazio publikoen batasuna adierazpen jakin batzuen kofinantzaketaren bitartez**, bereziki kultura-eragileen, beren konpainien edo hainbat sektoretan sortutako proiektu ugarien inguruan, kultura-eremuaren kudeaketaren oinarritzko modu bat da gaur egun.

Estatuaren eta administrazioen arteko harremanen kontraktualizazioaren helburua ekonomia-garapenean eta gizarte-garapenean toki-erantzukizuna bultzatzea zen. Gainera, kultura-gutunaren politika bat jarri zen abian, 1981. urtetik aurrera orokortu egin zena, «**kultura-garapeneko hitzarmenak**» izenarekin. Hala eta guztiz ere, hitzarmen horietan jokoan zeuden finantza kopuruak **mugatuak izan ziren** estatuaren eta eskualdeen arteko kontraktualizazio-modu nagusi gisa duela bi hamarkadatik nagusitzen diren **estatu/ eskualdea plan-kontratuei** emandakoekin alderatuta. Plan-kontratuetan pixkanaka kultura-pleguak sartzen joan ziren. Hirugarren belaunalditik aurrera gainerako lurralde-administrazioen eta Europako funtsen ekarpen garrantzitsuekin osatuta egonik, planaren kontratuen laugarren belaunaldiak (2000-2006) hiru programa jarri zituen abian: lurraldearen kultura-plangintzarako laguntza, arte-hezkuntza eta arte-irakaskuntzako politiken garapena, eta eskualde-nortasunen eta eskualde-hizkuntzen balorizazioa.

Puntu honetan, azpimarratzekoa da **kontratu-prozedura berritzaile baten agerpena**, kontraktualizazioaren eta deszentralizazioaren arazoaren bidegurutzean. Kultura Ministerioak bultzatuta, kultura-**deszentralizazioko protokolo** kontraktualizatuak 2001. urtean jarri ziren abian administrazio boluntarioekin, eskumenen transferentzian oinarrituz. Horrela, hamabi protokolo ezarri ziren eskualde edo departamentuekin, horietako bakoitzak ondarearekiko eta arte-irakaskuntzekiko zituen eskumenak argitzeko, izan ere, horiek baitira legeak ukitzen dituen eremuak.

Lankidetzak kontraktualizatuak egitearen helburua kultura-ekintzako arau berrien ikaskuntza komun baten esparruak eraikitzea zen estatuaren zuzendaritzapean. **Hala eta guztiz ere**, politika horrek **kontratu-prozeduren metaketa neketsua ekarri du**.

3.2. Kultura herrien arteko lankidetzan

Lurralde-administrazioen arteko lankidetzak aspaldidanik gauza arraroa izan da kulturaren sektorean. Politikari hautetsiak, sinbolo positiboek beteta zegoen esparru batean alderdia aurrera ateratzen gehiegi interesatuta zeudenak, ez zeukaten emaitzak konpartitu beharreko presiorik. Eredu jakin batean jarduteko benetako betebeharririk gabe, toki-botereek ez dituzte beren politikak benetan doitu beste administrazio-maila batzuen politiken arabera, merkatu-nitxo berdinetan mugarik gabeko lehia gauzatu ez dutenean. Orokortasun-falta hori, estatuak hala eta guztiz ere neurri batean egin ahal izan duen erregulazio-zereginak azaltzen du.

Administrazio-mailen arteko lankidetzak «bertikalak» eratzen duen taula grisaxka honekin batera, lankidetzak horizontaleko dosi bat eman da, eta gaur egun, lankidetzak horizontal horren alde egiteko komenigarritasuna garrantzitsua iruditzen zaigu, herrien arteko lankidetzak biltzen duten 1999ko bi legeen ekarpena azpimarratuz; alde batetik, 1999ko ekainaren 25eko legea, lurraldearen plangintza eta garapen iraunkorrerako plangintzari buruzkoa, eta bestetik, 1999ko uztailaren 12ko legea, herrien arteko lankidetzak indartu eta sinplifikatzeari buruzkoa. Aglomerazio-komunitateen eta herrien hautazko eskumen-eremu bihurtzen da kultura, hiri-komunitateentzat nahitaezko eskumen-eremua den bitartean.

Herriko etxeen arteko kultura-eremuko lankidetzak **oso eredu desberdinak** sortzen ditu. Izan ere, egun dagoen eszenatokian oinarrituta, esan dezakegu gutxienez ere hiru eremu garatzen ari direla gaur egun, lurraldeen borondatearekin bat datozenak, kultura-eskumena bere gain hartzen dutela aprobetxatuz:

- **Zentralitate-zamen murrizketa soila**

Eredu berritzaileena ez dena eta epe laburrean logikoagoa dena da; kasu horretan, kultura kirolarekin, garraioekin, bide-sarearen ekipamenduekin eta abarrekin. Herriko etxeen arteko instantziak aurrekontu bat, eskumen bat dauka, baina ez politika propio bat.

- **Kultura-hedadura selektiboa**

Zentralitate-zamen murrizketaz gain, komunitateak eskumen propioak bereganatzen ditu, eskubide osoarekin egikaritzen dituenak, eremu jakin horietan. Horrela, komunitateak bermatzen ditu politikaren definizioa, politika horren finantzaketa eta abian jartzea (irakurketa publikoa, arte-irakaskuntza eta abar).

- **Kultura-politika bateratua**

Itxuraz, gertatzeko aukera gutxien dituen eszenatokia. Politikari hautetsiek beren kultura-politikei eta beren kultura-sare asoziatiboei lotuta jarraitzen dute, horiek baitira, kirol-elkarteekin batera, beraien hauteskunde-oinarri seguruenetako bat.

Eredu hori subsidiarioa da, alderantzikatua: kultura-izaera duen orok aglomerazio-izaera ere badu, aurkakoa frogatzen ez den bitartean. Beraz, erabat legitimoa da komunitate berrientzat. Hala eta guztiz ere, horiek gaur egun ez dituzte zuzentzen

sufragio unibertsal zuzenaren bidez hautetsitako politikariek. Eskumen gorenak legitimitate gorena izan behar du, eta hori ez da gertatzen gaur egun.

Lankidetzatresna horiek, nahiko zalantzazkoak izan arren, **lurraldeko kultura-politikaren apustu berrien erdian** daude, gutxienez ere hiru arrazoiengatik: lehenik, globalki adostutzat jotzen diren politika publikoaren helburuak lortzeko bide berrien azterketa agerian uzten dute; bigarren, kultura-eskaintza publikoaren birdefinizioaren gai nagusietako bati aurre egiten diote gehienetan (horien zabalkundea hirietako periferian); eta azkenik, eskumen definitu batzuetan oinarritzen dira, eskusiboak ez diren eta legean gauzatuta ez dauden arren.

Hain zuzen ere, sortu zen testuinguru inbrikatu horretan, agenda politikoan eztabaida-eskaintza bat sortu zen, zeinaren helburua eskumenen banaketa berria den.

4. Kultura-politiken eskubidea: eskumenen egungo banaketa

Orain arte adierazi dugunetik ondorioztatzen da **kultura-arloko eskumen publikoen funtsa ekimen-askatasunaren mende dagoela**. Kulturak hainbat lege- eta erregelamenduxedapen ditu lege-esparru gisa, noski, baina kultura-dinamika modu marjinalean bakarrik dator jardun-eskakizunetatik. Eremu horretan, botere publikoen inplikazio handia, neurri handi batean, kulturaren eremuan esku hartzearen legitimitateari buruzko adostasunetik dator, adostasun horrek esku-hartze horren helburuen eta tresnen bateratasuna ekartzen ez badu ere. Era berean, esparru horien barruan **jarduteko betebeharrak** nahiko mugatuak dira, esleitzen dituzten helburuak orokorrak eta zehaztugabeak direlako (adibidez: kultura-demokratizazioa, lurraldearen kultura-plangintza, eta abar). Gainera, **lege-eskumen bat edukitzeak ez du esan nahi botere eksklusiboa edukiko denik**. Kultura-politikaren alderdi gehienetan, eremu gehienetan ekintza publikoaren maila desberdinen artean partekatzen den esku hartzeko ahalmenaren beharrezko alderdi osagarri gisa esku hartzen du lege-ahalmenak. Lankidetza, gutxien erregulatuta dauden eremuetara edo legeak estatuari «pribilegiokoak» deitutako eskumenak zuzkitu ez dien eremuetara (adibidez, arte eszenikoak) neurri handi batean zuzenduta dagoen erregela da, monumentu historikoen kasuan egiten duen bezala.

Ondorengo tauletan, eremuz eremu, estatuaren eta lurralde-administrazioen arteko eskumen- eta lankidetza-arauen funtsezkoa deskribatzen da.

Taula horietan botere publikoek esku hartzen duten eremuen hedaduraren laburpena aurkezten da, horiek nahitaezkoak edo ekimen librekoak izan arren (terminoaren lege- eta konstituzio-zentzuan), baita eremu horiek lotuta dauden eskumenen hedadurarena ere, horiek eksklusiboak edo partekatuak eta zehatzagoak edo nahasiagoak izan arren. Beraz, hainbat ondorio atera ditzakegu:

- Eremu gehienetan botere publikoaren lau kategoriek esku hartzen dute, taulan herriko etxeen arteko lankidetza-modu desberdinak bildu ez ditugun arren.
- Nolabaiteko betebeharrak maila batek eta esku-hartze hori abian jartzeaz arduratzen diren erakundeek presentziak markatzen dute estatuaren esku-hartzea gehienetan. Hala eta guztiz ere, kopuruei dagokienez, kultura-politikaren alderdien abian jartzean parte hartzen duten 8.500 organismoetatik gehienak (% 85) administrazio publikoen mende daude.
- Eremu bakoitzaren barruan, estatuaren berezko eskumena (eskumen horiek erregulartasunez gauzatzen dira) agerian uzten duten funtzioak honako hauek dira:

kontrola, ikuskaritza, aholkularitza, ebaluazioa, kodetzea, erregelamentazioa eta, neurri handiagoan, prestakuntza (bereziki goi-prestakuntza).

- Aitzitik, lankidetzaren edo esku-hartze maila handiagoa agerian uzten duten funtzioak honako hauek dira: laguntza, garapena, praktikak, hedapena, hezkuntza, elkartegintza, kontratazio publikoa, establezimenduak, eta abar.
- Administrazio publikoaren hiru mailen artean, presentzia desberdinena duena, gutxien instituzionalizatuta dagoena eta borondate politikoen arabera aldakorrena dena eskualde-maila da. Aitzitik, udal-maila da ohikoena eremu guztiak barne hartuz gero.

1. taula. **Zeharkako ekintzako sistemak**

Funtzioak	Estatua	Herriak	Departamentuak	Eskualdeak
Lurraldearen kultura-plangintza	Estatua-Eskualdea plan-kontratuen kultura-pleguak.		Estatua-Eskualdea plan-kontratuak / Departamentuaren kultura-politika	Estatua-Eskualdea plan-kontratuak / Eskualdearen kultura-politika
Kultura-turismoa	Kultura-Turismoa hitzarmena / Ministerioko zuzendaritzen eta DRACen zeregina (adibidez, jaialdiei laguntzea, besteak beste)	Ekimen-sindikatuaren zeregina	Turismoko departamentu-batzordeen zeregina	Eskualdeen Esku hartzeko aukera
Espetxe-ingurunea	Kultura-Turismo hitzarmena / Espetxe-ingurunearen ekintzetarako laguntza	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Ospitale-ingurunea	Kultura-Osasuna hitzarmenak / Desgaituen aldeko ospitale-ekintzetarako laguntza	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Landa-ingurunea	Kultura-Nekazaritza hitzarmena / nekazaritza-erakundearen jardueretarako laguntza / «Relais-livre» landa-ingurunean	Elkarteei laguntzea / «Relais-livre» landa-ingurunean	Landako kultura-garapenerako egiturei laguntzea / «Relais-livre» landa-ingurunean	Esku hartzeko aukera
Hiriko politika	Hiri-kontratuak / Kultura Ministerioaren zuzendaritzen eta DRACen ekintzak (adib.: «hiriak-irakurketa» kontratuak)	Hiri-kontratuak	Esku hartzeko aukera	Hiri-kontratuak estatuarekin eta hiriekin
Gaztaroa, lehen haurtzaroa	Hiria-haurtzaroa kontratuak komunekin eta Gazteria Ministerioarekin	Hiria-haurtzaroa kontratuak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera

.../...

Funtzioak	Estatua	Herriak	Departamentuak	Eskualdeak
Arte-hezkuntza	Kultura-Hezkuntza hitzarmen nazionala / Arte-irakaskuntzen legea / Arte-hezkuntzako toki-kontratuak herriekin / Irakasle-prestakuntza Irakasleak Prestatzeko Unibertsitate Institutuetan / Musika Ikusatzailen prestakuntza (CFMIE) / Arte-sorkuntzako tailerrak, kultura-proiektuko eskolak	Arte-hezkuntzarako tokiko kontratuak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Eskualde-hizkuntzak eta -kulturak	1951ko «Deixonne» legea / Eskualde Hizkuntza eta Kulturen Kontseilu Nagusiaren zeregina	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Eskualdeetako kultura-institutuak
Teknologia berriekiko sentsibilizazioa	Kultura-multimedia guneen garapena	Kultura-multimedia guneen garapena	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Politikari hautetsientzako, funtzionarioentzako eta kultura-eragileentzako prestakuntza	Ministerioaren etengabeko prestakuntza / Unibertsitate-masterrak	CNFPTren (Lurraldeko Funtzio Publikoaren Zentro Nazionala) eta politikari hautetsien elkarten zeregina	CNFPT eta politikari hautetsien elkarteak	CNFPT eta politikari hautetsien elkarteak
Kulturari buruzko azterlanak, ebaluazioa eta prospektiba	Azterlan eta prospektiba departamentuaren (DEP) zeregina, Kultura Ministerioaren zuzendaritzak / Ikerketa Zientifikoko Zentro nazionalen (CNRS) eta unibertsitateen zeregina	Kultura-bizitzaren udal- edo eskualde-behatokien zeregina	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera

2. taula. **Ekintza-sistema sektorialak**

Funtzioak	Estatua	Herriak	Departamentuak	Eskualdeak
ARKITEKTURA				
Lanbidearen erregelamentazioa	Estatuaren zeregina (DAPA, Arkitektura eta Ondare Zuzendaritza)			
Aholkularitza, ebaluazioa	Arkitekturaren ikuskaritza nagusia / DRACen arkitektura-kontseilariak / Arkitektura eta Ondareko Departamentu Zerbitzuak (SDAP)	Hirigintza-agentziak	CAUEen (Arkitektura, Hirigintza eta Ingurumen Kontseiluak) zeregin garrantzitsua	
ARTXIBOAK				
Artxiboen kontserbazio eta kontsultaren erregelamentazioa	1979ko legea, artxiboei buruzkoa			
Artxiboen zerbitzu publikoak	Artxibo nazionalak (zerbitzu deskontzentratua) / Estatuaren laguntza lurralde-zerbitzuak eraikitzeke edo planifikatzeko	Artxibo komunalak Herriko etxeen nahitaezko eskumena	Departamentuen artxiboak 1983ko legearen bitartez departamentuetara transferitutako zerbitzuak Departamentuen nahitaezko eskumena	Eskualdeetako artxiboak. 1983ko legearen bitartez eskualdeetara transferitutako zerbitzuak Eskualdeen nahitaezko eskumena
ARTE PLASTIKOAK, ARTE LANBIDEAK				
Arte-irakaskuntza espezializatua	Estatuaren establezimenduak / Lurraldeetako arte-eskolei laguntzea	Arte-eskolak (eskualdekoak edo udalekoak)		
Arte-sorkuntzarako laguntza	Sorkuntzari laguntzeko funtsak / Artista-tailerren sorkuntzari laguntzea	Artista-tailerrak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera

.../...

Kontratu publikoak	Estatuaren kontratu publikoak, % 1 eko betebeharra estatuaren eraikuntzetarako	Kontratu publikoak, % 1 eko betebeharra eskoletarako	Kontratu publikoak, % 1 eko betebeharra eskoletarako	Kontratu publikoak, % 1 eko betebeharra ikastetxeetarako
Arte-zabalkundea	Arte Garaikideko Eskualde Funtsak (eskualdeekin batera kudeatzeko FRACak)	Arte-zentroak		Arte Garaikideko Eskualde Funtsak
Praktika amateurra		Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
ZINEA, IKUS-ENTZUNEZKOAK				
Eremu zinematografiko eta ikus-entzunezkoaren profesionalen antolaketa	CNCren (Zinematografia Zentro Nazionala) zeregina / Zine eta Ikus-entzunezkoen Kodea	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Zineari eta programa-industriei laguntzea	Obra zinematografikoen definizioa / Zineari laguntzeko erregelamentazioa / SOFICAK (industria zinematografikoa eta ikus-entzunezkoa finantzatzeko elkarteak) sortzea	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Hainbat eskualderen ekintza sorkuntzaren eta produkzioaren alde
Zine-aretoen parkearen erregelamentazioa	Multiplex-en erregelamentazioa / Lurralde-administrazioen laguntza	Diru-laguntza ematea aretoei / Udal-aretoak sortzea	Diru-laguntza ematea areto-sorkuntzari eta zabalkunde-zirkuitu ibiltariei	
Kultura zinematografikoaren zabalkundea eta garapena	Hitzarmenak tokiko administrazioekin (DRACen zeregina) / Laguntza auzoetako jaialdi eta ekitaldiei / A3 zineko eskola ikastetxeetan	Hitzarmenak estatuarekin / Jaialdiak eta animazioak / Ekintzak eskolan eta eskolatik kanpo / Ekitaldiak auzoetan	Hitzarmenak estatuarekin / Ekintzak eskolan (eskola edo zinea) edo eskolatik kanpo	Esku hartzeko aukera

.../...

LIBURUA, IRAKURKETA

Irakurketa publikoko establezimenduak	Frantziako Liburutegi Nazionala / Informazioko liburutegi publikoa	Udal-liburutegiak eta -mediatekak, eskualde-bokazioa duten udal-liburutegiak	Maileguko departamentu-liburutegiak (BDP)	Esku hartzeko aukera
Literatura-sorkuntzarako laguntza	CNLren (Liburuaren Zentro Nazionala) eta DRACen laguntzak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera	Letren eskualde-zentroen zeregina
Irakurketaren garapena	DRACen laguntza liburutegien eta kultura-elkarteen ekintzei / Ministerioen arteko akordioak espetxean, ospitaletan eta abarretan irakurtzeko / Hiria-irakurketa kontratuak / «Relais-livre» landa-ingurunean	Udal-liburutegien eta kultura-elkarteen zeregina / Idazleen egoitzak / Hiria-irakurketa kontratuak / «Relais-livre» landa-ingurunean	Maileguko departamentu-liburutegien zeregina / «Relais-livre» landa-ingurunean	Esku hartzeko aukera

MUSEOAK

Museoak	Museo nazionalak	Udal-museoak	Departamentu-museoak	Esku hartzeko aukera
Museo asoziatiboei laguntzea	DRACen zeregina	Esku hartzeko aukera	Museoen departamentu-kontserbazioen zeregina	Esku hartzeko aukera

MUSIKA ETA DANTZA

Arte-irakaskuntza espezializatua	Estatuaren establezimendu publikoak (La Villette-eko musikaren hiria, Lyon eta Pariseko goi-kontserbatorio nazionalak)	Udal-establezimenduak (eskualdeko kontserbatorio nazionalak, musika-eskola nazionalak, eskola homologatuak) / udal-eskolak edo herriko etxeen artekoak	Musikako departamentu-eskolak	
----------------------------------	--	--	-------------------------------	--

.../...

Musika-sorkuntzarako laguntza	IRCAM (Akustika eta Musika Ikerketa eta Koordinazioko Erakundea) / Estatuaren laguntza musika-sorkuntzako erakundeei / Ikerketarako laguntza / Obra-kontratu publikoak	Musika-sorkuntzako udal-erakundeak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Musika- eta koreografia-hedapena, animazioa, praktika amateurak	Opera nazionalak / Koreografia-zentro nazionalak / "Ensembles missionnés" / Departamentuekin eta eskualdeekin batera musika garatzeko departamentu-elkarteak (ADDM) eta musika garatzeko eskualde-elkarteak (ARDM) kudeatzea	Udaletako opera-etxeak / Orkestrak / Auditorioak / Laguntzak jaialdiei	ADDM / Laguntzak jaialdiei	Eskualde-orkestrak / ADDM / Laguntzak jaialdiei
Egungo musikak, musika tradizionalak	Laguntzak hedapen-lekuei	Egungo Musiken Eszenatokia (SMAC) / Musika tradizionalako zentroak	Esku hartzeko aukera	Esku hartzeko aukera
Aholkularitza, ebaluazioa	DRACetako musika- eta dantza-aholkulariak			
ONDAREA				
Monumentu- eta altzari-ondarearen babesa	Monumentuak, lekuak eta objektuak babesteko prozedurei buruzko legea / Antigoaleko gauzen eta arte-objektuen kontserbatzaileei buruzko dekretua / Babestutako sektoreei buruzko legea	Kultu-lekuetako objektuen zaintza eta kontserbazioa / Estatuarekin partekatutako eskumena ZPPAUPak (Arkitektura-, hiri- eta paisaia-ondarea babesteko zonak) ezartzeko		

.../...

Kontserbazioa / Obrak monumentu historikoetan eta monumentu horien mantentze-lanak	Obra-zuzendaritza Frantziako Eraikinen arkitektoen bitartez / obra-maisutza monumentu sailkatuetan	Obra-maisutza toki-administrazioaren sailkatu gabeko monumentu historikoetan	Departamentuetako ondare-zerbitzuak / Obra-maisutza toki-administrazioaren sailkatu gabeko monumentu historikoetan	Esku hartzeko aukera
Babestu gabeko ondarea	Ondarearen fundazioa / DRACen laguntza	Herriko etheen eta komuna-sindikatuaren zeregina	Departamentuen zeregina	Esku hartzeko aukera
Ondare-aberastasunen inbentarioa	Inbentario orokorraren zuzendaritzapean (DAPA), DRACen eskualde-kontserbazioak	Herrien inbentario-zerbitzuak	Departamentuen inbentario-zerbitzuak	Esku hartzeko aukera
Aholkularitza, ebaluazioa	DRACen ondare-zerbitzuak / DRACen etnologia-aholkulariak	Ondare- eta arkeologia-zerbitzuak	Ondare- eta arkeologia-zerbitzuak	Esku hartzeko aukera

ANTZERKIA, IKUSKIZUNAK

Antzerkiaren eta ikuskizunen sorkuntza eta hedapena	Antzoki Nazionalak (Comédie française, Odéon, Colline, Chaillot, Théâtre national de Strasbourg) / Zentro dramatiko nazionalak / Eszenatoki nazionalak (toki-administrazioekin batera finantzatuak) / ONDaren (Arte Hedapenerako Erakunde Nazionala) zeregina	Udal-antzokiak, eszenatoki nazionalak (estatuarekin batera kudeatuak)	Laguntzak sorkuntza- eta hedapen-lekuei	Laguntzak sorkuntza- eta hedapen-lekuei
Laguntzak konpainiei	DRACen laguntza konpainia profesionalei	Ayuda a las compañías profesionales	Ayuda a las compañías profesionales	Ayuda a las compañías profesionales

.../...

Antzerkia idazteko laguntza	DMDTSren (Musika, Dantza, Antzerki eta Ikuskizunen Zuzendaritza) laguntza idazkuntza-lan garaikideei	Intervención posible	Intervención posible	Intervención posible
Prestakuntza profesionala	Estatuko establezimenduak (Arte dramatikoko goi-kontserbatorio nazionala, Chalonseko Zirku Eskola)	Conservatorios y escuelas de música	Intervención posible	Intervención posible
Praktika amateurak, antzerki-hezkuntza	A3 antzerki-eskolak ematea ikastetxeetan	Conservatorios y escuelas de música / Asociaciones	Escuelas de música	Intervención posible
Aholkularitza, ebaluazioa	DRACetako antzerki-aholkulariak			

Euskal Herrian euskal kulturaren zerbitzura dauden tresna espezifikoak

Eskumenez eta lurralde-administrazioek kulturaren zerbitzura abian jarritako tresnez haraindi, ikusi dugu **estatuaren eta administrazioen arteko kontratuen** helburua ekonomia- eta gizarte-garapenean toki-erantzukizuna bultzatzea zela. Horrela, bi hamarkadaren ondoren, **Estatua-Eskualdea Plan Kontratuak** (CPER) estatuaren eta eskualdeen artean kontratuak egiteko modu nagusia direla, eta plan-kontratueta kultura-pleguak sartzea orokortu egin da.

Euskal Herriko bizitza politiko, sozial eta profesionaleko eragile ugari 1992an konprometitu egin ziren «Pays Basque 2010» deitutako **jatorrizko lurralde-garapeneko ekimen** batekin. Estatuak hasi zuen ekimena, eta Euskal Herriaren balizko etorkizunak ikertzeko eta 2010. urterako lortu nahi ziren bilakaera handiak ezarri eszenatoki bat ezartzeko aukera eman du plangintzaren eta lurralde-garapenaren eremuetan. Hausnarketa prospektiboko fase horren emaitza Garapen Kontseiluaren (1994) eta Euskal Herriko Politikari Hautetsien Kontseiluaren (1995) sorkuntza izan zen.

Diagnostiko partekatuan oinarrituz, Euskal Herriak 1997an **Antolamendu eta Garapen Plan** bat egin zuen, lehentasunezko orientabide estrategikoak eta orientabide horiek zehazteko eragiketak iragarri. Politikari Hautetsien Kontseiluak estatuarekin, eskualdeekin eta departamentuekin kontratu-esparru bat defendatu eta negoziatu zuen antolamendu- eta garapen-plana zehazteko beharrezkoak diren finantza-baliabideak finkatzeko.

Hainbat iragarpen partzialen ondoren (Garapen-hitzarmena 1997an, Estatua-Eskualdea Plan Kontratua 2000. urtean, eta abar), antolamendu-planaren eragiketa gehienak «**Pays Basque 2000-2006**» hitzarmen espezifikoan abian jarri ziren, hitzarmen hori 2000. urtean sinatuz, eta bertan ezartzen da estatuak, eskualdeek eta departamentuek konpromisoa hartzen dutela Euskal Herriko eragileek estrategikotzat eta lehentasunezkoztat jotzen dituzten proiektuak gauzatzeko.

2001. eta 2006. urteen artean, bederatzi gai (hizkuntza-politika, kultura, ingurumena, nekazaritza, arrantza, industria eta lanbide-heziketa, turismoa, azpiegiturak eta hirigintza, mugaz gaindiko arazoak) berreskuratzen zituzten hitzarmen espezifikoak 57 eragiketak pixkanaka abian jarri ziren 364 milioi euroko programa baten esparruan, eta hiru bazkideek egindako finantzaketa 166 milioi eurora iritsi zen.

«Pays Basque» proiektuaren lantzea eta horri buruzko kontratuak Euskal Herriaren dinamika globalean erabakigarriak izan ziren arren, estatuaren, lurralde-administrazioen eta lurraldeko elkarte eragileen artean lankidetzaz-modu berritzaileak bazeuden lehendik. Horrela, euskal kulturaren eremuan, euskal hizkuntza eta kultura bultzatzeko erakunde bat sortu zen lehendik, 1990. urtean; **Euskal Kultur Erakundea** (EKE/ICB) zen, Pizkundean federatutako elkartearen eta botere publikoaren (estatua, Eskualde Kontseilua, Kontseilu Nagusia eta **EKEri laguntzeko herrien arteko sindikatuak**, Euskal Herriko udalerri gehienak biltzen zituen EKEri laguntzeko) ordezkarien arteko bategitea ezarri zuena. Horrela, EKEk erakundeen eta elkartearen arteko itun-espazio bat esperimentatzeko aukera eman du, tentsioz betetako testuinguru politiko batean.

Era berean, aldi horretan beste eraldaketa batzuk izan ziren, horietako batzuk proiektuaren dinamikari lotuta zeudenak, adibidez honako hauek: fiskalitate propioa zuten herriko etxeen arteko batasunek ia lurralde osoa barne hartzea; lurralde-plangintzako ekimenen konpromisoa lurralde-koherentsiako bi planekin; garapeneko proiektu kolektiboaren bigarren belaunaldi bat funtzionatzen jartzea; tresna berriak abian jartzea Gobernuak 2004. urtean hasitako obren esparruan, eta abar.

Horrela, 1992-2007 aldian hogeita hamar bat tresna berri sortu ziren Euskal Herriaren plangintza eta garapenerako, besteak beste honako hauek: Hirigintza Agentzia, «Bil ta garbi» eta «Bizi garbia» sindikatuak, Euskararen Erakunde Publikoa, Tokiko Lurralde Establezimendu Publikoa, Mugaz Gaindiko Agentzia, Izarbeleko Teknopolia, barneko Euskal Herrian enpresen garapenari laguntzeko zentroak, Ingeniari Eskolak, edo euro-eskualde konferentzia.

Antolamendu- eta garapen-plana egin eta hamar urte geroago, eta hitzarmen espezifiko amaituta, Politikari Hautetsien Kontseiluak eta garapen Kontseiluak beharrezkotzat jo zuten 2005. urtean fase berri bati ekitea, lurralde-proiektua eguneratzeko apustu berriak barne hartuz. Helburua zen ekintza-programa bat egitea eta 2007-2013 aldirako kontratu-prozedurak (Estatua-Eskualdea Plan Kontratua, programa europarrak, eta abar) negoziatzen ziren unean presentzia izatea.

2008ko irailaren 8an, estatuko, Akitaniako Eskualde Kontseiluko eta Pirinio Atlantikoetako Kontseilu nagusiko ordezkariak Euskal Herriko lurralde-kontratua sinatu zuten, eta 2007-2013 aldirako konpromisoa hartu zuten Europar Batasunak ezarritako (Lisboan 2000. urtean eta Goteborgen 2001. urtean) hiru helburuen inguruko neurriak eta ekintzak aplikatzeko:

- lurraldeen lehiakortasuna eta erakargarritasuna,
- garapen iraunkorraren sustapena,
- gizarte- eta lurralde-kohesioa.

Ordutik aurrera, Plan Kontratuen bosgarren belaunaldi horri «Proiektu-kontratua» deitu zitzaion, eta lehentasunei dagokienez haustura bat izan zen. **Kontratuak egiteko perimetroa ere zabaltu egin da, eskualdeen berezitasunak hobeto kontuan izateko, batez**

ere hizkuntzaren eta kulturaren alorrean. Horrela, ekintza ugari iragarri ahal izan dira, honako jarduera hauetarako interesgarriak direnak:

- ondare-balorizazioa eta kultura-bitartekaritza
- arte eta kulturarako prestakuntza profesionala
- kultura-hedapena, irakurketa publikora, artxiboetara, musikara eta arte garaikidera bideratutako metropoli-ekipamenduen mesedetan
- ekonomiaren, enpleguaren eta profesionalizazioaren garapena kultura-industria independenteen sektorean (edizioa eta liburugintza).

Lurralde-kontratu horrek «Pays Basque 2020» ekimenaren bitartez egindako lanen helburuak lortzea zekarren; ekimena 2006an hartu zen, eta 3 gauza lortu nahi ziren: lurralde-elkarrekikotasuna, mugaz gaindiko lankidetzak, eta garapen iraunkorra. Lurralde-kontratua 2011. urtean eguneratu zen eta 71 eragiketa iragarri zituen, «Pays Basque 2020» ekimenaren 34 programak abiapuntutzat hartuz landu zirenak, guztizko kostua 340 milioi euro izanik. Kulturaren eta hizkuntzaren alorrean, Euskal Kultur Erakundeari (EKE) eta Euskararen Erakunde Publikoari (EEP) euskal kulturaren eremuan eta euskararen eremuan, hurrenez hurren, ekintza publikoaren eragile arduradun zeregina eman zaie.

Gaur egun, 2007-2013 kontratua amaitzeaz dagoen arren eta Euskal Herrirako lurralde-administrazio espezifiko baten printzipioak Frantziako gobernuaren atxikipena (ezta erantzun formal bat ere) lortu ez duen arren, Politikari Hautetsien Euskal Kontseiluak estatuarekin, eskualdearekin eta departamentuarekin lurralde-kontratuak egiteko politika berri baten printzipioa onartzen duela adierazi du, eta hori, esan beharra dago, hiru bazkideek tresna hori (Politikari Hautetsien Kontseilua/Garapen Kontseilua) finantzatzeko aukera kontuan izateko ezarri duten ezinbesteko baldintza da. Finantzaketa horren baldintza ezezagunak dira oraindik ere, eta euskal politikariek ahalik eta lasterren argitzea nahiko lukete, izan ere, era berean, lehendik aipatu den estatuarekiko lurralde-kontratua 2014ko urtarilaren 1etik aurrera berritzeko baldintza baita.

Horrela, kontratu berria zein baldintzatan berritu ahal izango den argitu ahal izango da datozen hilabeteetan, baita euskal hizkuntzaren eta kulturaren eremuan ekintza publikoaren eragileek (Euskararen Erakunde Publikoa eta Euskal Kultur Erakundea) beren eginkizuna zein modalitate zehatzetan jarraitu ahal izango duten ere, bereziki, euskal hizkuntzaren eta kulturaren zerbitzura Euskal Herriko lurraldean.

1. Euskal Kultur Erakundea

Euskal Kultur Erakundea 1990. urtean sortu zen, eta euskal adierazpeneko kulturari eustiaz arduratzen den erakundea da (1901 legeko elkartea). Estatuaren (Kultura Ministerioa), Akitaniako Eskualde Kontseiluaren, Pirinio Atlantikoetako Kontseilu nagusiaren eta euskal kultura bultzatzeko Herrien Arteko Sindikatuaren (sindikatu hori 146 herriez osatuta dago) diru-laguntza jasotzen du, eta Eusko Jurlaritzaren finantza-laguntza ere jasotzen du hainbat urtetarako hitzarmen baten esparruan: aipatu finantzaketaz gain, Erakundeak baliabide propioak ere baditu, adibidez mezenasgo pribatua.

Euskal Kultur Erakundearen eginkizuna euskal kulturaren garapena eta proiektzioa bultzatzea da. Horretarako, erakundeak 20 urte baino gehiago daramatza euskal kulturaren zaintza, transmisioa eta hedapena egiten, baita sorkuntza bultzatzen ere.

Euskal Kultur Erakundea Estatua-eskualdea Plan Kontratuan barne hartuta egon da eragile gisa, bi apustu handi definitu ondoren: batetik, euskal kultura lurraldearen proiektzio-elementu bihurtzea, eta bestetik, euskal kultura-munduari barne-kohesioari eustea eta sendotzea: horrela, helburua da euskal kultura elementu eragile bihurtzea mugaz gaindiko lankidetzari, Kostaldea/Barnealdea elkarrekikotasunari eta garapen iraunkorrari dagokienez.

Bere estatutuen arabera, Euskal Kultur Erakundearen esku-hartzearen lehentasuna euskarazko adierazpen-ekintzak dira, kide diren 150 elkartek eta artistek transmititutako proiektuen bitartez. Horrela, sortu zenetik, Euskal Kultur Erakundeak kide diren 100 elkarteri laguntzen die, eskatzen dituzten proiektuen bitartez. Era berean, Euskal Kultur Erakundeak bere ekintza propioak bideratzen ditu ondarearen, arte eszenikoen, animazioaren edo kultura-orokortzearen eremuan. Era horretan, euskal kultura-ondarearen, arte- eta kultura-hezkuntzaren, arte eszenikoen edota irakurketa publikoaren eremuan, Euskal Kultur Erakundeak bere ekintzak bertako talde profesionalaren bitartez sustatzen eta kudeatzen ditu zuzenean, edo bestela elkarteek proposatzen eta kudeatzen dituzte Euskal Kultur Erakundearen laguntzarekin.

Duela gutxi, euskal kultura kultura-politika publikoetan hobeto barne har dadin lortzeko, bazkide instituzionalek zeregin berri bat esleitu diote Euskal Kultur Erakundeari: eragile instituzionalei, administrazio-maila desberdinetan (hiria, herriko etxeen komunitatea, lurralde-administrazioak, eta abar), beren kultura-politika publikoa definitzen laguntzea.

Era berean, kultura-eragileei zuzendutako eguneroko laguntza bazter utzi gabe (laguntza logistiko, tekniko eta finantzarioa), Euskal Kultur Erakundea gaur egun modu aktiboagoan inplikatzeko da euskal kulturak gure lurraldean betetzen duen lekuari buruzko hausnarketan. Arduradunak ordeztu gabe, eta administrazioak nahi duen neurrian, lantze horren esparruan lurraldeko eragileen artean sinergia-lan bat egin daiteke. Era horretan, berezkoak dituen ahalmenak, eta/edo gaur egun biltzen dituen eragile ugarien bitartekaritza direla medio, Euskal Kultur Erakundeak kultura-politika publikoen lantze-fase desberdinetan ebaluazioa eta aholkularitza eskaini nahi du.

2. Euskararen Erakunde Publikoa

Euskararen Erakunde Publikoaren sorkuntza euskararen aldeko hizkuntza-politika baten eraikuntza-prozesuaren emaitza da, eta politika horrek honako etapa hauek ditu:

- Euskal hizkuntza eta kultura «Pays Basque 2010» lurralde-prospektiban barne hartzea (1992/1993).
- Euskal Herriko antolamendu- eta garapen-planaren barnean hizkuntza-antolamendurako plan bat baliozkotzea (1997).
- «Pays Basque» Hitzarmen Espezifikoa plegu propioa hartzea, lurraldean Estatua-Eskualdea Plan Kontratua iragartzea (2000): euskararen garapenean diharduten eragile publiko edo pribatuei laguntzeko itundutako programa.
- Hizkuntza Politikarako Obra Publikoen Maisutza sortzea, hau da, elkarteei finantza-laguntzak emateko botere publikoak bategiteko erakundea (2001).
- Euskal Herriko herriek (herrien arteko sindikatu batean bilduta), Politikari Hautetsien Kontseiluak ordezkatzan dituen Euskal Herriko politikari hautetsiek, Pirinio Atlantikoetako Kontseilu Nagusiak, Akitaniako Kontseilu nagusiak eta estatuak, ministerioen arteko kudeaketa-prozesu batean jardunez, honako ministerio hauek bildu zituzten: Barne Ministerioa, Kultura Ministerioa eta Hezkuntza Nazionaleko Ministerioa, Euskararen Erakunde Publikoa sortu zutelarik, Interes Publikoko Elkarte izaerarekin (2004).

Elkarteari honako zeregin hauek esleitu zitzaizkion: euskararen aldeko hizkuntza-politika publikoa eta itundua sortzea, definitzea eta abian jartzea, baita bere jardura-programaren esparruan adostutako eta xede horrekin kontratatutako arduradunei esleitutako ekintzak zuzen gidatzeko beharrezko finantza-baliabideak mobilizatzea ere.

Horrela, hainbat helburu, estrategia bat, orientabideak, programa okupazional bat eta dagozkion jarraipen-adierazleak ezartzen zituen hizkuntza-politikako proiektu bat gauzatu zuten botere publikoek. Proiektu hori azterketa soziolinguistiko batean oinarritu zen, eta helburu nagusi bat definitu zuen, bitartekarien kopurua handitu zuen, eta belaunaldi berrien alde apustu egiteko estrategia bat finkatu zuen.

Euskararen Erakunde Publikoak, bestalde, lehentasun gisa, euskarazko hezkuntzaren (lehen mailakoa nahiz bigarren mailakoa) eskaintzaren hainbat urtetarako programazio bat lantzeko eta abian jartzeko konpromisoa hartu zuen.

Bestalde, hizkuntza-politikaren proiektua abian jartzeko herrien eta herrien komunitateen ekimenak eta hausnarketak koordinatu behar dira, tokian-tokian ikusitako beharrezanean erantzuteko, Erakundeak Euskal Herri osoan abian jarritako politikarekin. Euskal Herriko herriek, Erakundearen kide den euskara bultzatzeko herrien arteko sindikatu batean taldekatuta, euskararen aldeko politika bat egituratzeko ahalegin horrekin bat egin zuten. Baina inplikazio horretaz gain, herriko etxeak, aldi berean, politika hori beren lurraldean abian jartzeko eragile izan daitezke. Era berean, Erakundeak lankidetzak proposatzen dizkie herri komunitateei, udal-bizitzan euskararen erabilera sustatzeko eta lurraldeko administrazio-mailan euskara sustatzeko ekintzak hasteko helburuarekin, Hizkuntza Politikako Proiektuan definitutako ardatzei lotuta.

Balantzea

Ikusi dugunez, Frantzian, kultura-politikak lurralde-administrazio guztien erantzukizun partekatua dira, baina era berean hainbat eragileri ekintza publikoaren mende zeuden eginkizunak esleitzen zaizkie.

Horrela, lurralde-administrazio bakoitzak euskal kulturari dagokion proiektu bat bultzatzea eta horretan buru-belarri jardutea lor daiteke, proiektu hori erakundeak aurreikusitako tresnetan barne hartzen baldin bada, bere ondare, kultura, ekonomia eta gizarte politika iragarritz.

Bestalde, herriko etxeen arteko lanen garapenak eta kultura-eskumena bereganatzeak aukera berriak eskaintzen dizkio gaur egun euskal kulturari, kontuan izanik tokiko arduradun politikoei euskal kultura lurraldearen kultura-proiektuaren funtsezko alderditzat jo dezaketela.

Ondorioz, estatuaren eta lurralde-administrazioen artean kontratuak egiteko aukerak lurraldearen berezitasunak kontuan izanik hainbat kontratu gauzatzea dakar, eta beraz, eskualde-kulturen arazo espezifikoak erantzuna eman diezaieke, aurrekontu kopuru zehatzak definituz.

Euskal kulturak beharrezko tresna juridiko eta instituzionalak ditu bere babesa eta garapena bermatzeko. Hala eta guztiz ere, arduradun politikoen borondatearen mende jarraitzen duten aukera ugari daude, eta horregatik, kultura-politika publikoetan euskal kultura hedatzeko aukerak politika horien kudeaketaz arduratzen diren politikarien laguntzaren baldintzapean daude. Horrela, Euskal Herrian, Euskal Kultur Erakunderen eginkizuna eragile instituzionalei hiri baten, herriko etxeen komunitate baten edo lurralde-administrazio baten mailan beren kultura-politika publikoa definitzen laguntzea da, euskal kultura politika publikoetan hobeto barne hartzeko helburuarekin.

Euskal kultura, pixkanaka, Euskal Herriko politika publiko guztietan barne hartu beharko litzateke, hala zuzenbide komuneko tresnen integrazioaren bitartez nola politika espezifikoak abian jarritz.

Glosarioa

- ADDM. Musika Garatzeko Departamentu Elkartea
- ARDM. Musika Garatzeko Eskualde Elkartea
- BDP. Maileguko Departamentu Liburutegia
- CEPB/CDPB. Politikari Hautetsien Euskal Kontseilua / Euskal Garapen Kontseilua
- CFMIE. Eskolako Musika Ikusatzailen Prestakuntza Zentroa
- CNC. Zinematografia eta Animazio Zentro Nazionala
- CNL. Liburuaren Zentro Nazionala
- CNFPT. Lurraldeko Funtzio Publikoaren Zentro Nazionala
- CPER. Estatua-Eskualdea Plan Kontratua
- DAPA. Arkitektura eta Ondare Zuzendaritza
- DEP. Azterlan eta Prospektiba Departamentua
- DMDTS. Musika, Dantza, Antzerki eta Ikuskizunen Zuzendaritza
- DRAC. Kultura-gaien Eskualdeko Zuzendaritza
- EPCI. Herriko etheen arteko Lankidetzako Establezimendu Publikoa
- FRAC. Arte Garaikideko Eskualde Funtza
- FRAM. Museoetarako Erosketetarako Eskualde Funtza
- EKE. Euskal Kultur Erakundea
- IRCAM. Akustika eta Musika Ikerketa eta Koordinazioko Erakundea
- IUFM. Irakasleak Prestatzeko Unibertsitate Institutuak
- LOLF. Finantza-legeei buruzko lege organikoa
- ONDA. Arte Hedapenerako Erakunde Nazionala
- EEP. Euskararen Erakunde Publikoa
- SDAP. Arkitektura eta Ondareko Departamentu Zerbitzuak
- SMAC. Egungo Musiken Eszenatokia

Bibliografia

- Observatoire des Politiques Culturelles (Kultura-alorreko politiken Frantziako behatokia), 21. gehigarria: «Compétences et modes d'actions de l'Etat et des collectivités territoriales en matière culturelle» (estatuak eta lurralde-administrazioek kultura-alorrean dituzten eskumenak eta ekintza-moduak).
- «Communes, Départements, Régions, qui fait quoi en matière de services au public ? Guide des compétences des Collectivités Territoriales» (Herriko etxeak, departamenduak eta eskualdeak: nork egiten du zer zerbitzu publikoei dagokienez? Lurralde-administrazioen eskumenei buruzko gidaliburua).
- «La documentation française, les notices: politiques et pratiques de la culture» (Dokumentazio frantsesa, erreseinak: kultura-alorreko politikak eta ohiturak).
- [Conseil général des Pyrénées-Atlantiques](#)
- [Région Aquitaine](#)
- [Direction régionale des affaires culturelles d'Aquitaine](#)
- [Ministère de la Culture et de la Communication](#)
- Vie publique: [«La répartition des compétences entre les collectivités territoriales et l'Etat»](#) (El reparto de competencias entre las administraciones territoriales y el estado)
- [La documentation Française](#)

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
POLÍTICA LINGÜÍSTICA Y CULTURA

